

lostno. Kakor bi nas kdo držal za prsi in iščal k steni, tako se nam zdi. Naša srca, ki so ob porodu mlade Jugoslavije poskakovala in vriskala veselja, so nam postala sedaj težka, kakor bi bila iz svinca. Naše ljudstvo je prestalo v tej vojni toliko gorja, da ga ni mogoče popisati. Ob polju stare grešne Avstrije se je globoko oddahnilo, ker je upalo, da bo svobodno dihalo pod svojo streho. A veselje je bilo kratko! Prišla je druga, še brutalnejša pest, ki nas je treščila ob tla in ki nas skuša zadušiti. Prišli smo iz dežja pod kap! Besed imajo Lahi za nas dovolj in še preveč. Govore nam, da „je Italija mati svobode, da nam prinaša kulturo! in moderne zakone, da so nas rešili črne lakote in da nam zgradijo porušene domove“. Kljub lepim obljubam jim pa ljudstvo ne zaupa in bi rado prestalo vse one vojne grozote še enkrat od začetka, samo da bi se rešilo zatiralcev. Naše ljudstvo ve, da bi moralo zapustiti v slučaju vojne med Jugoslavijo in Italijo vse svoje blago in svoje domove, in da bi bilo treba iti v prognanstvo, a vendar si želi tega trenutka, ker upa, da bi potem zadobilo svobodo. Kljub vsem nesrečam in prevaram pa naše ljudstvo še ni obupalo! V njem je še toliko trdne vere in upanja v boljše dneve, da ga mora človek občudovati. Svoje domove zapuščajo večinoma le oni, ki so bili nastavljeni v javnih službah. Mnogi so izgubili svoj vsakdanji kruh, drugi pa niso navezani na Primorsko in ne na zemljo in upajo v Jugoslavijo boljše živeti. Da se pa nameravajo preseliti tudi mnogi učitelji je žalostno. Svoboda in dobra služba je res veliko vredna, a naša ljubezen do nesrečnega slovenskega ljudstva mora biti še večja. Ako odide učiteljstvo in duhovščina, potem je ljudstvo izročeno pogubi. Že sedaj je pomanjkanje učiteljstva zelo veliko. Mnogo šol je v razvalinah, druge so pa zaprte. V mnogih krajih že po pet let ni bilo pouka. Mladina dorašča, a v njenem srcu se širi ljulika in nikogar ni, ki bi jo izruval. Namesto slovenskih učiteljev bodo mogoče namestili italijanske, ki bodo odtujevali otroke našemu narodu. Zato je dolžnost Jugoslavije, da ne sprejema takih ubežnikov, ki so med ljudstvom v neodrešenem ozemlju neobhodno potrebni.

Šolstvo v zasedenem ozemlju. Iz Gorice poročajo, da so italijanske oblasti izjavile, da sicer ne marajo zatreti slovenskega šolstva, da pa vsled nejasnega političnega položaja v Gorici ne bo mogoče odpreti nikake slovenske šole, ne ljudske ne kake srednje. Opustitev šol v Gorici zahteva pred vsem ozir do laškega mestnega prebivalstva, ki se je od nekdanjega branilo slovenskih šol. Zato se pa odprejo srednje šole po deželi; učiteljske se namerava premestiti v Tolmin, idrijska realka v Ajdovščino, za sedež goriškega gimnazija pa se predlaga Sežano. Na ta način se hoče utisniti mestu popolnoma italijanski značaj. Pred vojno je bilo v mestu slovensko in italijansko ali bolje rečeno poitalijančeno prebivalstvo zastopano z enakim številom, dasi se to razmerje vsled italijanske diktature v upravi ni moglo kazati. Toda v javnem življenju se je to razmerje kazalo v jasni luči. Slovenski živelj je uspešno konkuriral z italijanskim na vseh poljih. Zlasti se je ta konkurenca opazala na prosvetnem polju. Razna društva: »Sokola«, »družnica Glasbena Matica«, »Bralno društvo« itd. skrbele za vzgojo duše in telesa. Ljubljansko glediško oboje je prirejalo vsako leto dalje trajajočo turnejo v Gorici in po Goriškem sploh, podružnica Glasbene Matice je poleg svojih lastnih prireditev omogočila v Gorici nastop prvih svetovnih mojstrov: Kocjana, Ondricka, Češke filharmonije itd., Čitalnica je prirejala svoje lastne koncerte. Srednješolska mladina, katere je bilo takrat mnogo v Gorici, je dobivala duševne hrane na ta način v izobilju. Italijani pa na drugi strani niso imeli pokazati drugega kakor par glediških predstav potujočih glediških družb iz Italije, par plesov na prostem, »šagre« imenovanih in to je bilo tudi vse. Danes je Gorica izgubila svoja kulturna društva, izgubila šole; vsled nasilnega odvzemanja koncesij našim trgovcem in obrtnikom in izгона slovenskega življa iz mesta postaja mesto res »pristno«, italijansko. S tem pa je tudi usoda mesta zapečaten; čaka ga v malo letih usoda Ogleja. S trgovino je izgubilo vsako prometno delovanje in Italijani izpreminjajo klic starih Rimljanov: »Panem et circenses« v klic italijanskih provincijalnih mestec: »Polenta e cinematografie«.

Š Raznarodovanje jugoslovanske de-ce. Po naredbi vrhovnega poveljstva

* Svoje stališče o izseljevanju učiteljstva z neodrešenega ozemlja smo zavzeli v uvodniku »Učit. Tov.« št. 24 z dne 11. junija 1919, na kar pri tej prilici opozarjamo.

(generalno tajništvo za civilne posle) so se začetkom tega meseca sestali v Rimu ljudsko- in meščansko-šolski učitelji iz zasedenega ozemlja, da se posvetujejo o otvoritvi posebnih tečajev, ki bi imeli trajati do 15. septembra. Ti tečaji bodo prirejeni za učitelje iz Trentina v Cavarenu, za istrske in dalmatinske učitelje v Trstu in Opatiji, z namenom, da se učitelji izpopolnijo svoje znanje v narodnem duhu in vzgoji (italijanskem), da se posebno v narodnem oziru primerno orijentirajo in se tako vzposobijo po določenem načrtu začeti s težkim delom raznarodovanja jugoslovanske de-ce po Dalmaciji in Sloveniji ter nemške de-ce v Trentinu. Italijanski časopisi govore o velikem številu prijavičenih učiteljev in si obetajo od njihovega sodelovanja v tem patriotskem delu lepih uspehov. Razen denarnih sredstev se postavlja s tem najnovejši kulturni aparat proti naši deci.

Naročajte in širite list!

Polemika.

Meščanskošolski izpit. Če sem sestavek »Meščanskošolski izpit«, ki ga je objavil J. Gorišek v »U. T.«, prav razumel, želi omenjeni tovariš deliti izpit za mešč. šolo v dva dela, in sicer tako, da bi tvorila pedagogika en del, ostali predmeti drugi del. Dvomim, da bi »Zveza« dosegla nadvse pameten uspeh, če bi provzročila izdane odloke, s katerim se dovoljuje dopolniti izpit iz pedagogike, kar naj velja kot dovršen izpit za meščanske šole. Kot dovršen izpit menda le po naknadnem izpitu iz drugih predmetov, sicer kot dopolnjen izpit. Svetoval bi, deliti vsako skupino v dva bolj enaka dela, n. pr. I. skupino v pedagogiko in slovenščino, zemljepis in zgodovino, sploh — kakor želi kandidat.

Članek tov. Jak. Kovačiča o katalogu in razrednici mi daje povod, da tudi jaz izpregovorim par besedi o tem predmetu.

Na povratku iz begunstva sem bil 10. junija t. l. v »Učiteljski tiskarni« in sem si ogledoval šolske tiskovine, ki sem jih hotel nabaviti za naših 9 razredov. Ker mi tiskovine nikakor niso ugajale že zaradi tega, ker je razrednica ločena od kataloga. Katalog ima 5 vodoravnih predalov, razrednica pa le 4, torej moram pisati ime dvakrat i. t. d. Opustil sem nabavo in obljubil poslati koroške vzorce, z željo, naj se ta tiskovina posloveni in vzame v rabo. Saj Kranjci* in Štajerci* itak nimajo enotnih tiskovin, kajti tiskarna sv. Cirila ima čisto drugačni format nego učiteljska in plesti se ti zna, ako naročiš danes pri Vilko Weixlu razrednico in v enih dneh primanjkljaj, da dobiš k Cirilovi tiskovini ono iz Učiteljske tiskarne, potem imaš pravo zmešnjavo.

Poslal sem vzorec in dobil čez nekaj časa pismo Učiteljske tiskarne z odklonilnim odgovorom, da bi ne kazalo te tiskovine zalagati. A temu ni tako! Mi ne smemo kratkomalo vsega zavreči, kar je staroavstrijsko. Nekatere reči so dobre za porabo, ker so praktične, in ker do sedaj boljše nimamo. Ta slučaj je ravno pri katalogu in razrednici. Da je razrednica združena s katalogom praktična, tega nihče ne more tajiti, kdor ima kaj praktičnega razuma in kdor zaničuje bre-me birokratizma; kajti malo pisati in tisto razvidno, to gotovo ni birokratično. Trebalo bi le napraviti vzorce in dati jih kranjskim in štajerskim tovarišem na ogled in v razsodbo. Gotovo bi se ogromna večina odločila za tako tiskovino.

Imel sem v rabi tak katalog 37 let, posloval sem z njim vsaki dan in koncem leta je bil tak, kakor sem ga v začetku spisal. Treba je le mape in nekoliko lastne ljubezni do snage. Ako se ne mara tako velikega formata, saj je lahko manjši; nikakor pa ne manjši, nego ga ima sv. Cirila tiskarna.

Želeti je le, da se vpelje za celo Slovenijo enotna tiskovina in sicer praktična in protibirokratična, da bi imel z njo veselje vsak tovariš.

Konečno še nekaj o šolskih spričevalih. Ta tiskovina zahteva vsako leto precejšnjega časa in dela. Na Westfalskem imajo knjižico za osem let vkup, v njo se vpišejo redi, ne vsak četrt leta, ampak po semestrih. Prvo je naslovna stran, z vsemi šolskimi podatki, torej za 8 let.

Ako se tej knjižici prida še nekaj selilnih listov, imamo zopet tiskovino, ki si

* Za danes naj ostane, v prihodnje bomo pa neusmiljeno zatirali vsak deželni provincijalizem, Kranjcev, Štajercev in Korošcev, ker je že skrajni čas, da prenehamo s temi označbanj. — Op. uredn.

je boljše nihče želiti ne more.* Razvidnost, z malo delom in gotovo trajnostjo, to morajo biti načela, ki nas vodijo pri določitvi novih tiskovin.

»Za pravo upokojenega učiteljstva«. (Odgovor g. Fr. Segula.) Na dopis v »Uč. Tovarišu« z dne 13. avgusta 1919, št. 33, le kratek odgovor.

Tov. Fr. Š., se ne strinja s tem, da bi imel učitelj-upokojenec večjo draginjsko doklado, kakor aktivni učitelj. Trdil sem v svojem članku, da so upokojenci že vse delo dovršili, katero drugi šele vrše, ter, da jim pripade po končanem delu še večje plačilo. To je pač tolmačiti tako, da ker so imeli — kot aktivni učitelji — le majhno plačilo brez doklad, naj bi se jim vsaj sedaj naknadno določile večje doklade. — To bi bilo gotovo pravično! Temu pritrdi tudi drugi dopisnik, v isti (33.) števil. »Učit. Tov.« — ki pravi: »Se bode li sedaj poravnala krivica vsem upokojencem za vznoje ledine na šolskem polju, ki je bila storjena v preteklosti, ko so morali delati in živeti ob sramotno nizki plači? Dan svobode naj bo dan plačila in priznanja vsem narodnim delavcem iz preteklosti.« Tako je, in tako sem tudi jaz mislil! — Da pa učitelj, stanujoč v mestu, rabi boljše obleko, je gotovo: To ni »smešno« kakor pravi tov. Fr. Š. — Zakaj pa vaški učitelj ob četrtkih, ko gre v mesto po opravkih, obleče boljše ali praznično obleko? Menda za to, da v mestu, kjer so ljudje — boljše oblečeni, tako izgleda, da je svojemu stanu primerno oblečen. V mestu je tedaj boljše obleka umestnejša. — Doma — na vasi — je vse dobro. Da ni obleka raztrgana in zamazana zadostuje, četudi ni nova in lepa. — Doma — v vasi — lahko hodi učitelj v poljubni obleki okoli, kajti, če nosi tudi ozke in bele čiške hlače in opanke na nogah se ne bode nikdo škandaliziral. — Poznam dobrega in uglednega učitelja, ki hodi doma — na vasi — bosonog, golglav in brez suknje po vasi; on pase kravo in opravlja v tem »kostumu« poljska dela. — Ako bi učitelj bos hodil po mestu, bi se reklo, da ima kolesce več ali manj v glavi. — Da mora upokojeni učitelj stanovati v mestu, nisem trdil, ampak, da marsikateri upokojeni učitelj gre rad v mesto, je istina in sicer iz raznih razlogov, ki niso v vsaki družini enaki. — Največ jih želi priti v mesto, da

* Zdi se nam, da se tov. dopisnik približuje »osebni poli« tov. Zolnirja in Črno-goja. — Op. uredn.

tam šolajo na srednjih šolah še nepreskrbljene otroke, kajti hudo je družini to, ako morajo roditelji stanovati na vasi in otroci — radi šolanja v mestu. Dvojni stroški. Umestnejše je, da živijo vsi skupaj; in zbog tega želi — ali gre — upokojen učitelj v mesto. — To zahteva njegov gmojni položaj. —

So pa tudi upokojeni učitelji, ki gredo iz drugih razlogov v mesto. Tam — v mestu — se nudijo izobraženemu človeku razna razvedrila: društva, čitalnice, gledišče in drugi komfort. Marsikaj se na vasi pogreša, kar se v mestu dobi v izobilju. —

To je tedaj moje mnenje in v tem zmislu sem jaz pisal v »Učit. Tovarišu«. Imel sem — dober namen: koristiti in pomagati upokojenemu učiteljstvu in vsi drugi nagibi so popolnoma izključeni. — Ergo: clara pacta... —

Upok. učitelj.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Z ozirom na vprašanja glede seje Višjega šolskega sveta javljamo, da je bila seja preložena na prvo polovico septembra.

Izplačevanje draginjskih doklad se bo izvršilo sproti, kakor smo prejeli sedaj informacije, ako ne, bomo gotovo storili svojo dolžnost. (Glej »Iz pis. strok. tajn.«)

J. D. Š. v. v P.; V. S. — P.; I. Sch. — prejeli, pride na vrsto! Hvala!

A. K.: Si prihranilo za prihodnjo priliko. Vsled tesnega prostora smo morali nekaj dopisov odložiti za prihodnjo številko.

Iz strokovnega tajništva Zaveze.

Izplačevanje draginjskih doklad.

V zadevo izplačevanja draginjskih doklad sem poizvedel, da se bodo izplačevale dotičnim, ki so vposlali razkaznice do 22. t. m., s 1. septembrom. Onim, ki so jih vposlali po 22. avg., pa v prvem tednu septembra.

Strokovni tajnik.

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Fran Marolt.

Last in založba »Zaveze jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. julija 1919 K 208.445-23. Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 12. do 12. ure popoldne.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani naznanja žalostno vest, da je nje dolgoletni zvesti sotrudnik, gospod

JANKO DIMIC

strojni stavec

v nedeljo, dne 24. avgusta t. l., ob pol 6. uri zjutraj v 36. letu svoje starosti mirno preminul.

Pogreb je bil v ponedeljek, 25. avgusta t. l., ob pol 18. uri popoldne iz hiše žalosti, Cegnarjeva ulica št. 8, na pokopališče pri Sv. Križu.

Bodi vrlemu možu ohranjen trajen spomin!

Ljubljana, dne 25. avgusta 1919.

Vsakovrstne šolske zvezke

lastnega izdelka

priporoča

Učiteljska tiskarna, Ljubljana,

Frančiškanska ulica 6.